

ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 25^{ΗΣ} ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2003

ΥΠΟΔΟΧΗ
ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ ΕΤΑΙΡΟΥ
FRANCISCO RODRIGUEZ ADRADOS

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΣΚΑΛΚΕΑ

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ὑποδέχεται σήμερα, γιὰ νὰ περιλάβει στοὺς κόλπους της, τὸν Καθηγητὴ κ. Francisco Rodriguez Adrados, ὡς Ξένο Ἐταῖρο της.

Ὁ Καθηγητὴς Adrados, Ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸ 1991, σπούδασε στὴ γενέτειρά του, Σαλαμάνκα, Φιλοσοφία καὶ Φιλολογία. Εἰδικεύθηκε στὴν Γενικὴ καὶ Ἰνδο-Εὐρωπαϊκὴ Γλωσσολογία καὶ τὴν Ἰσπανικὴ γλῶσσα καὶ λογοτεχνία.

Τὸ 1948 ἀναγορεύθηκε Διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μαδρίτης καὶ ἀπὸ τὸ 1952 ἕως τὸ 1988, διετέλεσε Καθηγητὴς τῆς Γλωσσολογίας καὶ τῆς Κλασσικῆς Φιλολογίας στὸ αὐτὸ πανεπιστήμιο, ὅποτε καὶ ἀπεχώρησε, ὡς ἐπίτιμος καθηγητὴς.

Ἐχει διατελέσει Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Κλασσικῶν Σπουδῶν καὶ Γλωσσολογίας καὶ διευθύνει πλειάδα ἀξιόλογων φιλολογικῶν περιοδικῶν.

Ἀπὸ τὸ 1962, βρίσκεται ἐπικεφαλῆς τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἑλληνο-Ἰσπανικοῦ Λεξικοῦ, ποὺ ἐκδίδεται ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν τῆς Μαδρίτης καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Βασιλίσσας τῆς Ἰσπανίας. Τὸ φιλόδοξο αὐτὸ ἔργο, ἄρχισε μὲ πρωτοβουλία τοῦ καθηγητῆ Adrados καὶ ἀπὸ τὸ 1980 ἔχουν ἐκδοθεῖ τὰ ἕξι πρῶτα τεύχη.

Διευθύνει επίσης τή Συλλογή Alma Mater πού αποτελείται από εκδόσεις Ἑλλήνων καί Λατίνων συγγραφέων, ἡ ὁποία μέχρι σήμερα ἀριθμεῖ περισσότερους ἀπό ἑξήντα τόμους ἑλληνικῶν καί λατινικῶν κειμένων με ἰσπανική μετάφραση.

Ὁ ἴδιος ἔχει δημοσιεύσει περισσότερους ἀπό τριάντα τόμους –μερικὸς σὲ συνεργασία με ἄλλους– καί περίπου ἑπτακόσια ἄρθρα πού ἀναφέρονται στὴν ἀρχαία Ἑλληνική γλώσσα καί φιλολογία, τὴν Ἰνδοευρωπαϊκὴ Γλωσσολογία καί τὴ Γενικὴ Γλωσσολογία.

Ἀξιόλογες εἶναι οἱ μεταφράσεις πού ἐκπόνησε ἀπὸ τὴν Ἀρχαία Ἑλληνική Γραμματεία, ὅπως τὰ ἔργα τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Θουκυδίδη, τοῦ Σοφοκλή, τοῦ Εὐριπίδη, τοῦ Ἀριστοφάνη, πολλῶν λυρικῶν καί τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιο.

Λόγω τοῦ μεγάλου ἐπιστημονικοῦ ἔργου του, ὁ κ. Adrados, εἶναι μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἰσπανικῆς Ἀκαδημίας, ἐπίτιμος διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σαλαμάνκα, ἔχει δὲ τιμηθεῖ με τὸν Ταξίαρχη τοῦ Ἑλληνικοῦ Τάγματος τῆς Τιμῆς καί τὸν Μεγαλόσταυρο τοῦ Ἀλφόνσου Ι΄ τοῦ Σοφοῦ, τὴ μεγαλύτερη διάκριση στὸ πεδίο τοῦ πολιτισμοῦ στὴν Ἰσπανία.

Ὁ συνάδελφος κ. Νικ. Κονομητῆς, κατόπιν ἐντολῆς τῆς Συγκλήτου, θὰ παρουσιάσει τὴ Βιογραφία καί τὸ ἔργο του.

Ἀγαπητὲ Συνάδελφε κ. Francisco Rodriguez Adrados,

Ἀπευθύνομαι σ' ἐσᾶς, στὴν ἑλληνική γλώσσα, τὴν ὁποῖαν κατέχετε, γιὰ νὰ σᾶς καλωσορίσω στὸ Ἄνωτατο Πνευματικὸ μας Ἰδρυμα καί νὰ σᾶς ἐκφράσω τίς εὐχαριστίες μας, γιὰτὶ με τὸ πολὺπλευρο καί λίαν ἀξιόλογο ἔργο σας προβάλατε τὴν ἑλληνική γλώσσα καί τὸν Ἑλληνικὸ πολιτισμό.

Σᾶς εὐχομαι μακροημέρευση, με σωματικὴ καί πνευματικὴ ὑγεία, γιὰ νὰ συνεχίσετε τὸ μεγάλο ἐπιστημονικό σας ἔργο.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΓΙΟ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ κ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΟΝΟΜΗ

Ο καθηγητής Adrados είναι μία χαρισματική προσωπικότητα και έχει να παρουσιάσει ένα πραγματικά τεράστιο έργο. Γι' αυτό για να μην σās κουράσω και για να μην οικειοποιηθώ χρόνο από την όμιλία του ίδιου θά είμαι πολύ σύντομος. Ακόμη δέν θά αναφερθώ στα έργα του πού σχετίζονται με την Ισπανία και την Ισπανική λογοτεχνία, τὰ καθαρά διδακτικά του έργα καθώς και στα εκλαϊκευτικά του άρθρα σέ περιοδικά ἢ σέ βιβλία. Δέν θά κάμω επίσης λόγο για τις πολυάριθμες ἐπιστημονικές ἐταιρείες στις ὁποῖες δραστηριοποιεῖται, οὔτε τις τιμές πού του ἀπένευμαν οἱ συνάδελφοί του ἢ τις διακρίσεις πού προῆλθαν ἀπό κρατικούς ἢ ἄλλους φορεῖς. Θά ἀναφέρω μόνο δύο ἐλληνικές διακρίσεις: τὸ βραβεῖο «Ἀριστοτέλης» τοῦ Ἰδρύματος Ὠνάση (1989) ὡς ἐμπνευστὴ τοῦ ἐλληνο-ἰσπανικοῦ λεξικοῦ καὶ τὴν ἀπονομὴ τὸ 1997 τοῦ Ταξίαρχη τοῦ Τάγματος Τιμῆς.

Ἀγαπητὲ καθηγητὰ Adrados,

Γεννηθήκατε στὴν πόλη μετὸ ἀρχαιότερο Παν/μιο στὴν Ἰσπανία, τὴ Σαλαμάνκα. Ἐκεῖ πραγματοποιήσατε τις σπουδές σας στὴ Φιλοσοφία καὶ Φιλολογία, εἰδικότερα στὴν Κλασσικὴ Φιλολογία καὶ Γλωσσολογία, ἐνῶ τὸ διδακτορικό σας δῖπλωμα ἀποκτήσατε στὴ Μαδρίτη μετὴ διατριβὴ *Μελέτες γιὰ τὸ λεξικὸ τῶν Αἰσωπέων μύθων* (1948).

Μετὰ ἀπὸ σύντομη ὑπηρεσία στὴ Μέση Ἐκπαίδευση, ἀπὸ τὸ 1952-1988 διατελέσατε καθηγητὴς τῆς Γλωσσολογίας –Γενικῆς καὶ Ἰνδοευρωπαϊκῆς- καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας στὸ Παν/μιο Complutense τῆς Μαδρίτης, τοῦ ὁποῖου σήμερα εἶσθε ἐπίτιμος καθηγητὴς. Στὴ μακρὰ διδακτικὴ σας σταδιοδρομία καθοδηγήσατε νέους ἐπιστήμονες σέ 32 διδακτορικά διπλώματα, ὥστε σήμερα πολλοὶ μαθητές σας νὰ εἶναι καθηγητές Παν/μίων ἢ διευθυντές ἐρευνητικῶν ἰνστιτούτων τῆς πατρίδας σας. Συνεργαστήκατε κατὰ καιροὺς καὶ μετὰ ἄλλα ἰδρύματα τῆς πατρίδας σας, ὅπως π.χ. τὸ Ἄνοικτὸ Παν/μιο (1972-6), ὅπου διευδύνατε τὸ Τμῆμα διδασκαλίας τῶν Ἑλληνικῶν.

Γιὰ πολλὰ χρόνια χρηματίσατε πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Κλασσικῶν Σπουδῶν καὶ τοῦ Ἰσπανικοῦ Συνδέσμου Γλωσσολογίας, διευδύνετε δὲ τὰ φιλολογικὰ περιοδικὰ *Emerita*, *Revista Española de Lingüística* καὶ *Estudios Clásicos*.

Από το 1962 βρίσκεστε επίσης επικεφαλής του έγχειρήματος για τη σύνταξη του μεγάλου έλληνο-ισπανικού λεξικού. Έχετε δημοσιεύσει περισσότερα από 30 έργα –μερικά σε συνεργασία με άλλους –μαθητές σας κυρίως– καθώς και αρκετές εκατοντάδες άρθρα, επιστημονικά και εκλαϊκευτικά. Στη διατριβή σας έρευνήσατε το ύφος και το γλωσσικό επίπεδο διαφόρων συλλογών μύθων της Ρωμαϊκής εποχής, προκειμένου να συναγάγετε τα αναγκαία συμπεράσματα για τη χρονολόγηση των διαφόρων συλλογών των άνωνύμων αίσωπειών μύθων. Συνεχίσατε με τη λεξικογραφία, όπου εκτός άλλων δημοσιεύσατε τη συμβολή «Για τις αρχές του άττικου λεξιλογίου» (*Emerita* 21,1953 και 25,1957) και σε συνεργασία με τρεις μαθητές σας μάς δώσατε την έκτενη *Εισαγωγή στην ελληνική λεξικογραφία* (1977). Της ένασχόλησής σας με τη λεξικογραφία αποκορύφωμα από το 1962 υπήρξε η έμπλοκή σας στο έλληνο-ισπανικό λεξικό το οποίο συντονίζετε.

Η έκδοσή του υπολογίζεται να αποπερατωθεί γύρω στο 2020 και φιλοδοξεί να αναπληρώσει το γνωστό υπεραιωνόβιο λεξικό των Liddell-Scott και ως προς την έκταση θα είναι τρεις φορές έκτενέστερο του άγγλικού. Φυσικό είναι το λεξικό αυτό να συμπεριλαμβάνει καινούργιο ύλικό, λεξικογραφικό, παπυρικό, έπιγραφικό, αλλά και το ύλικό των πινακίδων της Γραμμικής Β' που εκπροσωπείται επάξια από το δίτομο μυκηναϊκό λεξικό του συνεργάτη σας Jorgo. Έκτός από τις νέες μεθόδους που εφαρμόζονται στη σύνταξη του, έπιθυμώ να εξάρω το βασικό του προτέρημα έναντι των Liddell και Scott, έννοω τη βελτίωση στο σημασιολογικό πεδίο.

Μιά δεύτερη κατηγορία έργων σας αποτελούν οι εκδόσεις και μεταφράσεις. Έδω άνήκει η μετάφραση του Θουκυδίδη (1953), ενώ σε ποιητική γλώσσα με τα χορικά μεταφρασμένα σε στίχο έχετε μεταφράσει τον Αίσχυλο (1966). Διάφορα εξέχοντα έργα του Σοφοκλή και του Εύριπίδη τα έχετε δημοσιεύσει με τον τίτλο *Έλληνικό θέατρο* (1982). Και στην όμιλουμένη ισπανική αποδώσατε τον Άριστοφάνη πρώτα στο 1975 μερικές κωμωδίες, μετά όλες τις κωμωδίες (1990, 1991 και 1995, αί Νεφέλες μεταφράστηκαν από ένα συνεργάτη). Μεταφράσατε ουσιαστικά όλους τους λυρικούς, μερικούς μάλιστα για πρώτη φορά στην ισπανική γλώσσα. Τον τόμο *Άρχαίοι έλεγειακοί και ίαμβογράφοι* (1954) 1990 άκολουθεί ο τόμος *Άρχαίοι Έλληνες λυρικοί* (1987) καθώς και το *Κατά Λουκάν Εύαγγέλιο*. Η μετάφραση μάλιστα των *Έλεγειακών και Ίαμβογράφων* συνοδεύεται από κριτική έκδοση του ελληνικού κειμένου. Αυτά ανεξάρτητα από τα πολυάριθμα άρθρα σας στην ίδια θεματική. Στις μεταφράσεις σας συγκαταλέ-

γεται από τὰ σανσκριτικά τὸ ἐπέισόδιο τῆς Mahabharada Nala καὶ Damayandi καὶ ἡ Bhagavad Gita (1987,1988) καὶ τέλος γιὰ πρώτη φορά μεταφράσατε στὴν ἰσπανικὴ *Τὰ Διατάγματα τοῦ ἱεροῦ νόμου τοῦ βασιλιᾶ Asoka* (1987).

Τὴν τρίτη κατηγορία ἀποτελοῦν τὰ ἔργα σας πού σχετίζονται μὲ τὴν πολιτικὴ σκέψη καὶ τὸ φιλοσοφικὸ στοχασμό. Τὸ βιβλίό σας *Ἡ Ἀθηναϊκὴ δημοκρατία* πού γνώρισε ἐπανειλημμένες ἐκδόσεις περιγράφει τὴν ἰδεολογικὴ ἱστορία τῆς δημοκρατίας στὴν Ἀθήνα σὲ συνάρτηση μὲ τοὺς κοινωνικοὺς καὶ ἄλλους παράγοντες πού τὴ γέννησαν καὶ τὴν ἐξέθρεψαν. Στὸ κεφάλαιο αὐτὸ ἔχετε ἀκόμη δημοσιεύσει σειρά ἄρθρων γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ ἐπιστήμη, τὸν Ἡράκλειτο, τὸν Σωκράτη, τὸν Αἰσχύλο, τὴν Ἀντιγόνη τοῦ Σοφοκλῆ, τὸν Πλάτωνα, τὸν Ἐρωτα στὴν Ἑλλάδα, τὸν τραγικὸ ἥρωα κ.ἄ., πού ἓνα μέρος τους βρίσκεται στὸ ἔργο σας *Λέξεις καὶ Ἰδέες* (1992).

Τέσσερα πιά πρόσφατα ἔργα σας εἶναι σχετικά: 1) *Κοινωνία, ἔρωτας καὶ ποίηση στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα* (1995)· 2) *Ἱστορία τῆς δημοκρατίας* (1987), ὅπου ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς ἀρχαίας δημοκρατίας μπορεῖ κανεὶς νὰ δεῖ καὶ τὴν ἐπίδραση πού εἶχε τὸ πολίτευμα αὐτὸ σὲ ὅλο τὸν κόσμο· 3) *Δημοκρατία καὶ Λογοτεχνία στὴν κλασσικὴ Ἀθήνα* (1997), πού συμπληρώνει τὸ προηγούμενο ὑπογραμμίζοντας τὶς εὐεργετικὲς σχέσεις τῆς δημοκρατίας στὴν ἀθηναϊκὴ λογοτεχνικὴ παραγωγή· 4) *Ἑλληνικὰ πρότυπα τῆς Καστιλλιάνικης καὶ Εὐρωπαϊκῆς σοφίας*, ὅπου πραγματεύεστε τὶς ἠθικὲς καὶ πολιτικὲς σκέψεις τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ τῶν νεώτερων ἀνθρωπιστῶν.

Μιὰ ἄλλη κατηγορία ἔργων σας ἀναφέρεται στὴ λογοτεχνία, ὅπου μὲ δομικὰ κριτήρια ἀνάλυσης εἰσηγηθήκατε καινούργιες θεωρίες καὶ ἀναλύσεις ἐννοῶ τὰ ἔργα σας 1) *Τελετουργία, Κωμωδία καὶ Τραγωδία* (1972) ²1983· 2) *Ἀρχὲς τῆς ἐλληνικῆς λυρικῆς ποίησης* (1976) ²1986· 3) *Ὁ κόσμος τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς λυρικῆς ποίησης* (1981). Στὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ ἔργα αὐτὰ ἐρευνήσατε τὶς ἀρχὲς τοῦ θεάτρου καὶ καταλήξατε ὅτι τὸ ἐλληνικὸ θέατρο ἔχει τὴν ἀρχὴ του στὶς ἀγροτικὲς τελετὲς καὶ ἱεροτελεστίας πού ἐκτελοῦνταν στὴν ὕπαιθρο, ἰδιαίτερα δὲ στοὺς τελετουργικοὺς χορούς. Εἰσηγεῖσθε ὅτι ἡ πρωτοτυπία τῆς Ἑλλάδας συνίσταται στὴ μεταμόρφωση μιᾶς κατὰ μεγάλο μέρος ἀκόμη μαγικῆς τελετουργίας, πού ἐξέφραζε τὴ ζωὴ τῆς φύσης σὲ θεατρικὴ μορφή μετατρέποντάς το σ' ἓνα εἶδος φιλοσοφίας τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ φυσικὰ θεωρεῖτε ὅτι ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη τὸ ἐλληνικὸ θέατρο –ἄμεσα ἢ ἔμμεσα– ἔγινε τὸ πρότυπο γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ παγκοσμίου θεάτρου.

Καὶ γιὰ τὶς ἀρχὲς τῆς λυρικῆς ποίησης πιστεύετε ὅτι τὸ εἶδος διατηρεῖ θέ-

ματα έορταστικά και κοινωνικά και τὰ συγκρίνετε με τὰ δημιουργήματα τῆς λογοτεχνίας ἄλλων χωρῶν. Στὸ ἴδιο εἶδος βρίσκετε τὴν ἐμφανῆ ἐπίδραση στὸν 7ο καὶ 8ο αἰ. τῆς λυρικῆς ποίησης τῶν Ἀσιατῶν τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς ποὺ πρὶν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ λαϊκὴ λυρικὴ ποίηση δημιούργησαν τὴ μονωδία καὶ προσπαθήσατε νὰ διαλευκάνετε τόσο τὴ δημιουργία τοῦ χοροῦ ὅσο καὶ τὰ πολλαπλὰ εἶδη ὡς πρὸς τὴ μορφή καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς λυρικῆς αὐτῆς ποίησης. Στὴν ἴδια περιοχὴ δημοσιεύσατε ἀρκετὲς συμβολές καὶ συνεργασθήκατε στὴν *Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας* τοῦ J.A. Lopez-Ferez (1988), ἐνῶ ἕνα ἄλλο ἔργο σας φέρει τὸν εὐγλωττο τίτλο *Ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ θέατρο στὸ σημερινὸ θέατρο* (1999).

Σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ μῦθο ἀπὸ ὅπου ἀρχίσατε τὴν ἐπιστημονικὴ σας σταδιοδρομία μετὰ τὸ μνημειῶδες τρίτομο ἔργο σας *Ἱστορία τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ Μύθου* (1979-87), ἐξιχνιάσατε τὴν ἱστορία τοῦ εἶδους αὐτοῦ ἐξερευνώντας τις πηγές του καὶ ἀνασυγκροτώντας τις χαμένες συλλογές τῆς ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς, ἀποκαθιστώντας μετὰ τὸν τρόπο αὐτὸ τις σχέσεις ἀνάμεσα στοὺς μυθοποιούς – Ἕλληνες ἢ Λατίνους – τῆς Αὐτοκρατορικῆς ἐποχῆς. Στὴν ἴδια περιοχὴ μετὰ τὸ ἔργο σας *Ἑλληνικὴ, λατινικὴ καὶ ἰνδικὴ ἐρωτικὴ ἱστορία* ἐξετάσατε, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ τὴν ἐξάπλωση τοῦ λογοτεχνικοῦ αὐτοῦ εἶδους στὴν Ἰνδία, τὴ Ρώμη, τὸ Βυζάντιο, τὰ μεσαιωνικὰ λατινικὰ κείμενα καὶ τὴ Δύση.

Μεγάλο μέρος τοῦ ἔργου σας ἀναφέρεται ὡς γνωστὸ στὴν ἑλληνικὴ καὶ ἰνδο-εὐρωπαϊκὴ γλωσσολογία καὶ μετὰ τὴ διδασκαλία σας στὴ Σχολὴ Φιλολογίας τοῦ Παν/μίου Complutense ἐκπαιδεύσατε τοὺς περισσότερους Ἰσπανοὺς γλωσσολόγους. Ἀρχίσατε μετὰ τὴ δημοσίευση στὸ περιοδικὸ *Emerita* αξιολογῶν συμβολῶν στὴν ἑλληνικὴ καὶ λατινικὴ φωνητικὴ καὶ μορφολογία καὶ τὴ γενικὴ θεωρία σας γιὰ τὰ ἰνδο-εὐρωπαϊκὰ φωνήεντα. Ἦδη τὸ 1948 μετὰ τὸ ἔργο σας *Τὸ φυλετικὸ δεκαδικὸ σύστημα τῶν δυτικῶν Ἰνδο-εὐρωπαϊῶν καὶ οἱ ἀρχές τῆς Ρώμης* προχωρήσατε σὲ μία τολμηρὴ ἀναπαράσταση τῶν Ἰνδο-εὐρωπαϊκῶν δεσμῶν καὶ τὴν ὀργάνωση τῶν ἀρχαίων Ἰταλικῶν φύλων, καθὼς καὶ τῶν γερμανικῶν, κελτικῶν καὶ ἄλλων λαῶν.

Τὸ 1952 μετὰ τὸ ἔργο σας *Ἡ ἑλληνικὴ διαλεκτολογία ὡς πηγὴ γιὰ τὴ σπουδὴ τῶν Ἰνδο-εὐρωπαϊκῶν μετακινήσεων στὴν Ἑλλάδα*, ἐφαρμόζοντας τὴ συγκριτικὴ μέθοδο δώσατε μία εἰκόνα τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἐξέλιξης τῶν ἑλληνικῶν διαλέκτων. Ὑποστηρίξατε ὅτι ἐξαιτίας τῶν γλωσσολογικῶν ἢ μὴ συμπτώσεων ἀνάμεσα στὶς διαλέκτους προέκυψε καὶ ὁ διαχωρισμὸς τῶν γλωσσικῶν φαινομένων σὲ ἀρχαϊσμούς, νεωτερισμούς καὶ ἐπιλεκτικούς σχηματισμούς. Μετὰ τὴ βοήθεια καὶ

της μυκηναϊκής διαλέκτου που είχε στο μεταξύ αποκρυπτογραφηθεί δώσατε το πανόραμα των ελληνικών διαλέκτων.

Ήδη το 1950 είχατε εισαγάγει στην Ίσπανία τη δομική μέθοδο σπουδής της Ίνδο-ευρωπαϊκής γλωσσολογίας με συμβολές, όπως *Παρατηρήσεις για τη ρηματική άποψη, Η δομική μέθοδος και η ελληνική ρηματική άποψη* και άλλες, όπου διατυπώσατε μία θεωρία για την εφαρμογή της δομικής μεθόδου στην αναπαράσταση των γλωσσικών φαινομένων. Συνεχίσατε με νεωτεριστικές απόψεις στην ίδια κατεύθυνση με συμβολές όπως *Μερικές φωνητικές συμπεριφορές των ίνδο-ευρωπαϊκών λαρυγγικών* (1956) και *Μελέτες για τα ίνδο-ευρωπαϊκά φωνήεντα και λαρυγγικά* (1961, 1973). Λιγότερο νεωτεριστικό υπήρξε το έργο σας *Έξέλιξη και δομή του ίνδο-ευρωπαϊκού ρήματος* (1963,74), όπου μεταξύ άλλων έντοπίσατε την αρχαϊκή μορφή των Χεττιτικών έναντι των υπόλοιπων ίνδο-ευρωπαϊκών γλωσσών. Με το έργο αυτό θέσατε τις βάσεις για ένα γενικό έργο με θέμα το ίνδο-ευρωπαϊκό ρήμα. Έτσι με τη δομική μέθοδο, εκτός από την απόδειξη της αρχαιότητας των Χεττιτικών, δείξατε ότι μία σειρά καταλήξεων της ίνδο-ευρωπαϊκής προέρχονταν από τη γραμματικοποίηση των τελικών λαρυγγικών της ρίζας εκάστου τύπου. Στο δεύτερο μέρος του έργου πραγματευθήκατε τη δημιουργία των ρηματικών συστημάτων, ενώ στο τρίτο μέρος συναγάγατε τα αναγκαία συμπεράσματα για τη συνολική εξέλιξη των ίνδο-ευρωπαϊκών γλωσσών, ρίχνοντας φως στο πολυθεματικό σύστημα των διαφόρων διαλέκτων. Το 1975 δημοσιεύσατε την *Ίνδο-ευρωπαϊκή γλωσσολογία και το 1988 τις Νέες Μελέτες της Ίνδο-ευρωπαϊκής γλωσσολογίας*.

Οι έρευνες αυτές για την Ίνδο-ευρωπαϊκή γλωσσολογία κορυφώθηκαν με τη δημοσίευση –με τη συνεργασία δύο μαθητών σας– του επιβλητικού τρίτου έργου *Έγχειρίδιο της Ίνδο-ευρωπαϊκής Γλωσσολογίας*, του οποίου ο δεύτερος τόμος *Μορφολογία του όνόματος και ρήματος* (1998) καθώς και το τελικό κεφάλαιο του τρίτου τόμου *Η ανασύνθεση της Ίνδο-ευρωπαϊκής γλώσσας και οι διαλεκτικές τους διαφορές* είναι ή δική σας συμβολή. Δημοσιεύσατε επιπλέον συμβολές για τα Έπρουσικά ως ίνδο-ευρωπαϊκή γλώσσα και για τη γλώσσα των δικών σας Κελτιβήρων. Πολλές είναι και οι εργασίες σας για την Ελληνική φωνητική, τη μορφολογία και τη σύνταξη. Στο έργο σας *Νέο Συντακτικό της αρχαίας Ελληνικής* (1992) δώσατε μία πρωτότυπη παρουσίαση του ύλικου, ενώ οι πολυάριθμες εργασίες σας για τις ελληνικές διαλέκτους κατέληξαν στην *Ελληνική Διαλεκτολογία από το 1952 ως το 1995* (1998) και στο τελευταίο σας έργο *Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας* (1999) για πρώτη φορά παρουσιά-

σατε τήν πλήρη ιστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἀπὸ τῆ Μυκηναϊκῆ ὡς τὶς ἡμέρες μας ὑπογραμμίζοντας τὴν ἐπίδρασή της ὡς πολιτιστικῆς γλώσσας ἐπάνω σὲ ὅλες τὶς γλώσσες τοῦ κόσμου.

Ἐκτὸς τῆς Μυκηναϊκῆς καὶ Ἑλληνικῆς ἐπεκταθήκατε στὴ μελέτη τῆς Σανσκριτικῆς (1952) ²1992, τῆς Χεττιτικῆς, τῆς Λατινικῆς, τῆς Κελτικῆς –ιδιαιτέρα τῆς Κελτιβηρικῆς– τῆς Σλαβικῆς, τῆς Ἑτρουσικῆς καὶ μερικῆς ἀπὸ τὶς συμβολῆς αὐτῆς ἔχουν ἀναδημοσιευθεῖ στὸ ἔργο σας *Νέες Σπουδές τῆς Ἰνδο-εὐρωπαϊκῆς Γλωσσολογίας* (1988).

Στὴ Γενικὴ τέλος γλωσσολογία δώσατε τὴ *Δομικὴ Γλωσσολογία* (1969) 1974 μὲ τὴν ὁποία ὅπως ἐλέγχθη ἤδη εἰσαγάγατε στὴν Ἰσπανία μίαν ἀξιόλογη διεθνῆ ἐπιστημονικὴ μέθοδο στὰ πλαίσια τῆς *Γενικῆς Γλωσσολογίας*, ἀλλὰ μὲ τρόπο ἀνεξάρτητο καὶ τὴ συμπληρώσατε μὲ τὴ Γενικὴ Γλωσσολογία. Ἡ πρωτοτυπία τῆς πραγμάτευσής σας εἶναι παντοῦ ὁρατὴ καθὼς ἀναφέρεσθε ἀνελλιπῶς στὴν ἐξελικτικὴ πορεία τῆς γλώσσας δίνοντας μίαν σφαιρικὴ εἰκόνα της. Τέτοια εἶναι τὰ ἔργα *Σπουδές τῆς Γενικῆς Γλωσσολογίας* (²1974), *Μελέτες γιὰ τὴ Σημασιολογία καὶ τὴ Σύνταξη* (1975), *Νέες Μελέτες τῆς Γενικῆς Γλωσσολογίας καὶ τῆς Λογοτεχνικῆς Θεωρίας* (1988). Ἡ συμβολή σας στὶς σπουδῆς αὐτῆς στὴν Ἰσπανία ἀυξάνεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἰδρύσατε τὴν Ἰσπανικὴ Γλωσσολογικὴ Ἑταιρεία, τῆς ὁποίας ὑπήρξατε ὁ πρῶτος πρόεδρος, καὶ τὸ περιοδικὸ πού διευθύνετε *Ἰσπανικὴ Γλωσσολογικὴ Ἐπιθεώρηση*.

Ἀγαπητὲ Καθηγητὰ Adrados,

Αὐτὴ εἶναι μία ἀμυδρὰ σκιαγράφηση μέρους τοῦ γιγαντιαίου ἔργου σας ἀπὸ ἓνα φιλόλογο μέτοχο ἀκόμα γλωσσολογικῶν ἀνάζητήσεων καὶ στενὰ προσηλωμένο στὴ μελέτη τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσας καὶ φιλολογίας. Κι αὐτὸ γιατί, ὅπως θὰ γνωρίζετε ἴσως, ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸ 1941 δὲν ἔχει στίς τάξεις τῆς γλωσσολόγο. *Εὐτύχει καὶ μουσικὴν ποιεῖ καὶ ἐργάζου.*

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Η ΠΛΕΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΓΛΩΣΣΑ

ΕΙΣΙΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ ΕΤΑΙΡΟΥ κ. FRANCISCO RODRIGUEZ ADRADOS

Κύριοι Ακαδημαϊκοί δὲν μπορῶ παρὰ νὰ σᾶς ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνη μου γιὰ τὴν τιμὴ ποὺ μοῦ κάνετε νὰ με ὀνομάσετε ξένο ἐταῖρο τῆς Ακαδημίας, εὐγνωμοσύνη ποὺ σᾶς ἐξέφρασα ἐπίσης ὅταν στὴν συνεδρία τῆς 5ης Μαΐου τοῦ 1992 με ὀνομάσατε ἀντεπιστέλλον μέλος. Εἶναι πράγματι εὐχάριστο γιὰ μένα νὰ βρίσκομαι στὴν διακεκριμένη καὶ ἐκλεκτὴ συντροφιά τῶν Ἑλλήνων καὶ ξένων μελῶν τῆς Ακαδημίας σας. Ἐκπροσωπεῖτε τὴ συνέχεια ἐκείνης τῆς ἐπιφανοῦς πλατωνικῆς Ακαδημίας, καθὼς τὴν ἐκπροσωποῦν ἔξω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα πολυάριθμα ἰδρύματα ποὺ ἰδρύθηκαν κατ' εἰκόνα τῆς.

Σὲ ἐκείνη τὴν περίσταση μίλησα ἐνώπιόν σας γιὰ τὶς ἱστορικὲς σχέσεις μεταξὺ Ἑλλάδας καὶ Ἰσπανίας ἀπὸ τὴ στιγμὴ τῆς ἀφίξης τοῦ Κωλαίου ἀπὸ τὴ Σάμο τὸν 7^ο αἰῶνα π.Χ. Ἀναφέρθηκα ἐπίσης στοὺς ἀποκαλούμενους ἀπὸ ἐμένα «παραλλήλους Βίους» τῆς Ἑλλάδας, κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, καὶ τῆς Ἰσπανίας τὶς δυὸ χώρες ποὺ προστάτευσαν τὴν Εὐρώπη ἀπὸ τὸν Ἰσλαμισμό, καθὼς καὶ στὴ συνάντησή τους ἐκ νέου τὴν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία οἱ Ἕλληνες σοφοὶ ἔπρεπε νὰ μεταναστεύσουν στὴ Δύση, καί, τέλος, στὸν Ἀγώνα τοῦ '21 τῆς Ἐθνικῆς Ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδας, στὸν ὁποῖο συμμετεῖχαν, δίπλα σὲ ἄλλους, οἱ Ἰσπανοὶ φιλέλληνες. Μίλησα ἐπίσης γιὰ τὰ ἐπανειλημμένα ταξίδια μου στὴ χώρα σας ἀπὸ τὸ 1953 καὶ γιὰ τὶς σημερινὲς δραστηριότητες τῶν Ἰσπανῶν ἐλληνοειστών.

Δὲν θέλω νὰ ἐπαναλάβω τώρα ὅλα αὐτὰ οὔτε νὰ μιλήσω λεπτομερῶς γιὰ τὶς τελευταῖες μου δημοσιεύσεις ποὺ παρουσιάστηκαν στὴν Ἀθήνα πρὸ ὀλίγου. Ἀναφέρομαι στὴν Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας ποὺ μεταφράστηκε στὰ ἑλληνικά καὶ ἀφηγεῖται τὴν ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, πάντα ἀναζωογονημένης μετὰ τὶς τρομερὲς ἀντιξοότητες. Καὶ πάντα παρούσα σὲ ὅλες τὶς εὐρωπαϊκὲς γλώσσες ποὺ ἀπὸ αὐτὴν ἀντλήσαν καὶ ἀντλοῦν τὸ πολιτιστικὸ καὶ ἐπιστημονικὸ λεξιλόγιο. Καὶ ἀναφέρομαι ἐπίσης στὸ Ἑλληνο-Ἰσπανικὸ Λεξικόν, ἤδη γνωστό, ποὺ συντάσσω στὴν Μαδρίτη μαζί με μίαν ὀμάδα συνεργατῶν, ὁ ἕκτος τόμος τοῦ ὁποίου παρουσιάστηκε στὴν Ἀθήνα, μαζί με τὴ μετάφραση τοῦ προαναφερθέντος βιβλίου μου, τὸ 2002.

Ούτε θά ἐπιμείνω στὴν ἀνάπτυξη τῶν σπουδῶν τῶν ἀρχαίων καὶ νέων ἑλληνικῶν στὴν Ἰσπανία: συνεχίζουσι ἀκμαῖα σὲ ἐπιστημονικὸ πεδίο καὶ παραμένουν ζωντανὰ καὶ δραστήρια στὴν ἐκπαίδευση, παρὰ τὴν ἐχθρότητα ποὺ συνάντησαν κάποιες στιγμὲς ἀπὸ τοὺς ἰθύνοντες τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας.

Σκεφτόμενος ποιὸ ἀπὸ τὰ θέματα θά σᾶς ἐνδιέφερε μεταξύ ἐκείνων ποὺ συνδέουσι τὴν Ἰσπανία μὲ τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμὸ μέσῳ τῶν αἰώνων, σκέφτηκα ὅτι θά μπορούσε νὰ εἶναι ἡ ἑλληνικὴ ἐπίδραση στὴν Ἰσπανία κατὰ τὴ ρωμαϊκὴ, μεσαιωνικὴ καὶ ἀνθρωπιστικὴ περίοδο, ἐν συντομίᾳ, φυσικά. Εἰς ἐνδειξὴ ἀναγνώρισης ποὺ ὀφείλουσι τοὺς Ἕλληνας γιὰ ὅσα ἔδωσαν σ' ἐμᾶς καὶ σὲ ὅλη τὴν Εὐρώπη, ἀκόμα καὶ στίς δυσκολότερες στιγμὲς τους, καθοδηγώντας ἔτσι τὸν κόσμον τοῦ πολιτισμοῦ.

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ, Ἡ ΠΛΕΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΓΛΩΣΣΑ

Ἐπάρχουσι μόνον δύο γλώσσες στὸν κόσμον ποὺ ἐπιβιώνουσι μέχρι σήμερον καὶ ἔχουσι ἀσκήσει μίαν σημαντικὴν ἐπίδραση, γλωσσικὴ καὶ πολιτιστικὴ, ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορά τους ἐδῶ καὶ τρισὴμίσι χιλιάδες χρόνια: τὰ ἑλληνικὰ καὶ τὰ κινεζικά. Θὰ μπορούσαν νὰ συγκριθοῦν ἐπίσης μὲ τὰ αἰγυπτιακὰ ἂν δὲν ἦταν νεκρὴ γλώσσα γιὰτὶ ἡ γλώσσα ποὺ προέρχεται ἀπὸ αὐτά, τὰ κοπτικά εἶναι ἐδῶ καὶ πολλὰς ἑκατοντάδες χρόνια μίαν νεκρὴν γλώσσα ἑρμηνευτικῆς μόνον χρήσης. Καὶ τὰ ἑβραϊκά, ἔγγραφα τῶν ὁποίων χρονολογοῦνται σὲ μεταγενέστερη ἐποχὴ καὶ ποὺ εἶναι, στὴν πραγματικότητά, μίαν νεκρὴν γλώσσα ποὺ ἀναβίωσε στὸ κράτος τοῦ Ἰσραήλ.

Εἶναι ἀναμφισβήτητη ἡ ἐπίδραση αὐτῶν τῶν γλωσσῶν καὶ συγκεκριμένα τῆς κινεζικῆς γλώσσας: ἡ ἐπίδραση τῆς γλώσσας, τῆς γραφῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ σὲ διάφορους λαοὺς τῆς Ἀσίας γιὰ νὰ μὴν ἀναφερθῶ στὴν κινεζικὴ διασπορά. Ἐν τούτοις ὅμως ἦταν εὐρύτερη ἡ ἐπίδραση τῶν ἑλληνικῶν. Ἡ σημασία τους ἐγκρίεται, νομίζω, ὅχι μόνον στὴ συνέχεια τῆς γλώσσας, τῆς γραφῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ καὶ στὴν τεράστια ἐπίδραση σὲ ὅποιουδήποτε εἶδους γλώσσα καὶ πολιτισμὸ, ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα καὶ μέσῳ τοῦ Μεσαίωνα μέχρι σήμερον: κατ' ἀρχὰς στὸν πολιτιστικὸ Εὐρωπαϊκὸ κύκλον, καὶ μετὰ σὲ ὅλον τὸν κόσμον.

Στὴν πραγματικότητά οἱ μεγάλες εὐρωπαϊκὲς γλώσσες καὶ σήμερον σχεδὸν ὅλες οἱ γλώσσες τοῦ κόσμου εἶναι ἡμιελληνικὲς γλώσσες ποὺ ἀπὸ μίαν πρώτη ἀποψη δὲν μοιάζουσι στὰ ἑλληνικὰ, ἀλλὰ κατακλύζονται ἀπὸ ἑλληνικὲς γραμμα-

τικές δομές: καιί, πάνω από όλα, από έλληνικό λεξιλόγιο. Όλο τó λόγιο λεξιλόγιο τών μοντέρνων γλωσσών είναι, άμεσα ή έμμεσα έλληνικό, γιατί τó έλαβαν ώς δάνειο άμεσα ή μέσω τών λατινικών, στην άρχαία ή μοντέρνα έποχή ή και σήμερα.

Είναι ένα ουσιαστικό φαινόμενο για νά γίνει κατανοητή ή πολιτιστική παγκόσμια ιστορία και ή βαθμιαία ένωση της.

Αυτό βέβαια είναι ένα φαινόμενο που δέν γίνεται κατανοητό άν δέν θεωρείται συνδεδεμένο με τή διάδοση, άμεσα ή έμμεσα και μέσω τών διαδοχικών Αναγεννήσεων, τών μεγάλων έλληνικών έπινοήσεων: τών λογοτεχνικών ειδών, τής δημοκρατίας, τής φιλοσοφίας, τής έπιστήμης, του θεάτρου, τών πλαστικών τεχνών.

Θά προσπαθήσω έν συντομία νά σας παρουσιάσω μία άποψη αυτών τών κολοσσιαίων και άποφασιστικών φαινομένων. Και ένα είδος σχεδίου έφικτό, άν και περίπλοκο, επί τής εύρειας διάδοσης τής έλληνικής γλώσσας. Αυτό τó πρόγραμμα θά έπρεπε νά είχε διάφορες φάσεις ή κεφάλαια που θά άπαριθμήσω διαδοχικά.

1. Ιστορία τής έλληνικής γλώσσας

Είναι, χωρίς άμφίβολία, τó θέμα του προγράμματος που έχει σχεδόν ολοκληρωθεί, άν και είναι δυνατόν νά δεχθεί βελτιώσεις και νά τελειοποιηθεί. Πρόκειται για τή μελέτη τής κατάστασης τών κοινών έλληνικών μέσα στα Ίνδοευρωπαϊκά: από τή δημιουργία τών μεγάλων γεωγραφικών και λογοτεχνικών διαλέκτων τής Αρχαιότητας, από τήν Μυκηναϊκή και Όμηρική μέχρι τήν Αττική διάλεκτο: και από τή συνέχεια αυτής τής διαλέκτου μέσω τής Κοινής στα διαφορετικά κοινωνικογλωσσολογικά επίπεδα, στην έλληνιστική, ρωμαϊκή, βυζαντινή έποχή και άργότερα, μέχρι τών ήμερών μας. Υπάρχει, παρά τις ποικιλίες, μία έξομοιωτική και ένωτική τάση.

Τά έλληνικά ήταν ή γλώσσα του ανατολικού τμήματος τής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (και γλώσσα πολιτισμού στη Ρώμη), γλώσσα του Βυζαντίου, και είναι τώρα ή γλώσσα τής Ελλάδας και τής Έλληνικής διασποράς. Και ήταν ή δεύτερη γλώσσα σε διάφορα μέρη του κόσμου μέσα σε μία εύρύτατη γεωγραφική έκταση. Τή συναντάμε στις έπιγραφές του Άσόκα στο Άφγανιστάν, στην Κόρντοβα υπό τήν κυριαρχία τής ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, στις έπιγραφές τής Βουλγαρίας από τήν κυριαρχία τών πρώτων Χάνων, και στο βασίλειο τής Μερόε, στο Σουδάν.

2. Ιστορία του ελληνικού αλφάβητου

Το ελληνικό αλφάβητο, που αποτελεί σημαντική πρόοδο έναντι του φοινικικού, χάρη στην επινόηση των φωνηέντων κληροδότησε ένα μέσο έκφρασης σε πολυάριθμες γλώσσες: στην πραγματικότητα, από την παραλλαγή του ίδιου που είναι το λατινικό αλφάβητο, υπάρχει ή τάση να μεταγράφονται σ' αυτό το αλφάβητο όλα τα γραφικά συστήματα του κόσμου και ακόμη να γράφονται μέσω αὐτοῦ ὅλες οἱ γλώσσες: ἔγιναν σημαντικές προσπάθειες πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση στὴν Κίνα, γιὰ παράδειγμα.

Ἀλλὰ θὰ ἔπρεπε νὰ θεσπίσουμε ἕνα κοινὸν τῶν ἀλφάβητων ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ ἀλφάβητα ἢ ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ εἶναι τὸ πιὸ γνωστὸ, τὸ ἰωνικὸ. Ἀλφάβητα ὅπως τὸ ἑτρουσκικὸ ἢ τὸ λατινικὸ ἢ τὸ λυδικὸ προσφέρουν παραλλαγές ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἔχουν τὴν προέλευσή τους ἀπὸ διάφορα ἑλληνικὰ ἀλφάβητα. Τὶς περισσότερες φορές, ὅμως, τὰ διάφορα ἀλφάβητα προέρχονται ἀπὸ τὸ ἰωνικὸ ἀλφάβητο καὶ τὴν τελειοποίησή του στὴν Ἀλεξάνδρεια, ἀπὸ ὅπου ἐκπήγασαν π.χ. τὸ ἀρμένικο, τὸ γοτθικὸ καὶ τὸ σλαβικὸ.

Ἄλλα ἀλφάβητα προέρχονται ἀπὸ τὸ λατινικὸ, μὲ παραλλαγές ποὺ εἶναι ἀπαραίτητες λόγω τῆς φωνητικῆς τῶν διαφορετικῶν γλωσσῶν, ὅπως τὸ λιθουανικὸ ἢ τὸ πολωνικὸ ἢ τὸ τσέχικο. Οὕτως ἢ ἄλλως πρόκειται πάντα γιὰ παραλλαγές τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφάβητου, ὅπως καὶ τὸ φωνητικὸ ἀλφάβητο.

Κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο οἱ Ἕλληνες δημιούργησαν ἕνα παγκόσμιο πρότυπο γιὰ τὸ γραπτὸ λόγο. Εἶναι πράγματι ἕνα πρότυπο ποὺ γνώρισε μερικές βελτιώσεις ὅταν κατὰ τὴν ἑλληνιστικὴ ἐποχὴ εἰσῆχθησαν τὰ πνεύματα καὶ οἱ τόνοι, καθὼς ἐπίσης ὁ συλλαβισμὸς τῶν λέξεων στὸ κείμενο καὶ ὅταν στὴ βυζαντινὴ ἐποχὴ δημιουργήθηκε ἡ μικρογράμματη γραφή. Ἡ μεγαλύτερη ἀλλαγὴ ποὺ ὑπέστη ἦταν στὴν ἐποχὴ μας μὲ τὴν ἀπώλεια μερικῶν χαρακτηριστικῶν τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας καὶ τὴν χρῆση τοῦ μονοτονικοῦ συστήματος. Διαταράσσουν βέβαια μίᾳ ἀξιοσέβαστη παράδοση ποὺ κατὰ τὰ ἄλλα διατηρεῖται.

3. Σύνταξη

Ὅλα αὐτὰ διαφαίνονται εὐκόλα, ἀλλὰ πολὺ δύσκολα τὰ σχετικὰ μὲ τὴ σύνταξη.

Ἡ σύνταξη τοῦ Ἰνδικοῦ Beda καὶ τοῦ Ὀμήρου, ποὺ εἶναι παρόμοιες, προέρχονται ἀπὸ τὴν Ἰνδοευρωπαϊκὴ, ἀλλὰ ἡ σύνταξη τοῦ ἑλληνικοῦ πεζοῦ λόγου

έξελιχθήκε σε μεγάλο βαθμό, μέχρι να φθάσουμε στην περιπλοκότητα και ποικιλία που συναντάμε πρώτα στον Θουκυδίδη και τον Πλάτωνα, και μετά στους ρήτορες. Αυτή η σύνταξη στάθηκε ικανή για μία ζωντανή και τολμηρή έκφραση, για τη δημιουργία μεγάλων περιόδων τέλεια οργανωμένων. Ήταν το πρότυπο όλων των ινδοευρωπαϊκών γλωσσών, με εξαίρεση των ινδικών που παρέμειναν απομονωμένα.

Αυτή η επίδραση πραγματοποιήθηκε είτε άμεσα είτε μέσω των λατινικών δανειών από την ελληνική σύνταξη, και εισχώρησε εύκολα σε όλες τις ευρωπαϊκές γλώσσες, που είχαν ως αφητηρία μία ινδοευρωπαϊκή σύνταξη που είναι, επίσης, η βάση της ελληνικής. Με βοήθεια μεταφράσεων από τα ελληνικά και μιμήσεων των ελληνικών αναμορφώθηκε, πράγματι, η σύνταξη των λατινικών, και μετά της αρμενικής, της αραβικής και της γερμανικής. Τα λατινικά βοήθησαν επίσης στη δημιουργία της σύνταξης των γερμανικών, των κελτικών, των λιθουανικών κλπ. Και δέν πρόκειται μόνο για τις ινδοευρωπαϊκές γλώσσες. Η επίδραση ήταν παρομοίως μεγάλη στη συριακή, στην αιθιοπική και μέσω των μοντέρνων γλωσσών, ρομανικών και γερμανικών, φθάνει σήμερα σε όλες τις γλώσσες του κόσμου.

Χρησιμοποιούμε μία σειρά συντακτικών δομών που τα ελληνικά έχουν αναπτύξει και που σήμερα είναι απαραίτητες για την έκφραση της άφηρημμένης σκέψης και για την επιστημονική και λόγια γλώσσα εν γένει. Και είναι επίσης ένα πρότυπο, άμεσα ή μέσω των λατινικών ή των γλωσσών της μεσαιωνικής Ευρώπης, της ποιητικής γλώσσας. Όπως έλεγα πριν, οι γλώσσες μας είναι, σε μεγάλο βαθμό, ήμιελληνικά ή σχεδόν ελληνικά, καθώς θα μπορούσαμε να τις ονομάσουμε.

Μεταξύ αυτών των συντακτικών δομών που μεταδόθηκαν άμεσα από τα ελληνικά ή μέσω των λατινικών, είναι παραδείγματος χάριν: η ανάπτυξη του υποταγμένου λόγου, ή συντακτική χρήση του απαρεμφάτου, οι απαρέμφατες μετοχές, ή ουσιαστικοποίηση των επιθέτων με ή χωρίς τη βοήθεια του άρθρου, κτλ. Τα ελληνικά ανέπτυξαν ένα σύστημα, το οποίο μιμήθηκαν τα λατινικά και φθάνει σ' έμας, στο όποιο σε κάθε ρήμα αντιστοιχούν ένα ή διάφορα ονόματα, επίθετα και επιρρήματα. Αυτό παρέχει ροή στη σύνθεση της πρότασης, που είναι δυνατόν να οργανώνεται κατά διαφόρους τρόπους διαφορετικά και με ακρίβεια.

4. Λεξιλόγιο

Ὁ πλοῦτος τοῦ ἑλληνικοῦ λεξιλογίου, ἡ ἰκανότητα σύνθεσης, παραγωγῆς καὶ δημιουργίας νέων λέξεων εἶναι ἀπολύτως μοναδική. Παράγεται ἀσφάλως ἀπὸ ἰνδοευρωπαϊκὰς πηγὰς καὶ γι' αὐτὸ συναντᾶμε μεγαλύτερους ἢ μικρότερους παραλληλισμούς σὲ γλώσσες ὅπως τὰ γερμανικά. Ἀλλὰ προχωρεῖ πολὺ περισσότερο καὶ πάντα δημιουργεῖ ἐκπλήξεις.

Κατὰ τὴν ἐπεξεργασία τοῦ Ἀρχαιοελληνικοῦ-Ἰσπανικοῦ Λεξικοῦ, ποὺ πραγματοποιοῦμε στὴν Ἰσπανία, ἡ ἀφθονία τῶν νέων λέξεων, ποὺ συναντᾶμε σὲ νέα ἔγγραφα ἢ κατὰ τὴ διερεύνηση τῶν ἤδη γνωστῶν, ξεπερνᾶει κάθε προσδοκία.

Ἐκεῖ ποὺ δημιουργοῦμε μία φράση, σὲ μία γλώσσα ὅπως εἶναι τὰ ἰσπανικά, οἱ Ἕλληνες μποροῦσαν καὶ μποροῦν νὰ δημιουργοῦν μία λέξη, μὲ ὅλη τὴ δυνατότητα σύνθεσης ποὺ αὐτὸ συνεπάγεται. Ἀπὸ ἐδῶ διαφαίνεται ὁ ἀξεπέραστος πλοῦτος τοῦ ἑλληνικοῦ λεξιλογίου, τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νέου. Αὐτὴ εἶναι ἡ αἴγλη τόσο τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἐπιστήμης ὅσο καὶ τῆς νεοελληνικῆς ποίησης.

Εἶναι γνωστὸ πράγματι πὼς μέσῳ τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας καὶ σοφιστικῆς τὰ ἑλληνικά ἐπεξεργάστηκαν ἓνα λόγιο λεξιλόγιο ποὺ ἀργότερα ἀνέπτυξαν εὐρέως οἱ ἑλληνιστικὰς φιλοσοφίες καὶ ἐπιστήμες καὶ ποὺ παρέλαβαν καὶ ἀνέπτυξαν ὅλες οἱ γλώσσες τοῦ κόσμου: πρῶτα τὰ λατινικά, μετὰ οἱ ὑπόλοιπες, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Ἀναγέννησης καὶ τοῦ Διαφωτισμοῦ: καὶ μετὰ κυρίως κατὰ τὸν δέκατο ἕνατο καὶ εἰκοστὸ αἰῶνα. Αὐτὸ εἶναι ἓνα γεγονός ποὺ γνωρίζουμε καλά, ἀλλὰ στερούμεθα σήμερα μιᾶς συστηματικῆς μελέτης. Ἐγὼ ἔγραψα μερικὰ δοκίμια γιὰ τὸ θέμα αὐτό. Καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλα στὴν Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας, ποὺ ἔχει μεταφραστῆ στα ἑλληνικά καὶ στα γερμανικά.

Δὲν ἔχει δοθεῖ ἡ ἀπαιτούμενη προσοχὴ στὸ γεγονός ὅτι τὰ ἑλληνικά εἶναι ἡ γλώσσα ποὺ δημιούργησε, ἀπὸ τὴν καθομιλούμενη γλώσσα τῆς ἐποχῆς, ἓνα τεχνικὸ εἰδικευμένο λεξιλόγιο, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιπες γλώσσες δὲν ἔκαναν τίποτα ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ τὸ μιμηθοῦν καὶ νὰ τὸ ἀναπτύξουν.

Ἡ παρέμβαση τῶν λατινικῶν ὡς γλώσσας ποὺ μετέδωσε τὸ ἑλληνικὸ λεξιλόγιο, ἄμεσα ἢ μέσῳ τῶν σημασιολογικῶν δανεισμῶν, ἦταν οὐσιαστικῆ. Ξέρουμε ἤδη ὅτι ὁ Λουκρήτιος μιλοῦσε γιὰ *patrii sermonis egestas*.

Ἀργότερα εἰσήχθησαν ἑλληνικοὶ ὄροι κατὰ κόρον στα λατινικά ἢ σημασιολογικοὶ δανεισμοί. Ὁ Πλαῦτος δημιούργησε *mulierosus* γιὰ νὰ μεταφράσει *φιλογύναιος*, ὁ Κικέρων *officium* γιὰ τὸ *καθῆκον*, *quantitas* καὶ *qualitas* γιὰ τίς λέξεις *ποσότης* καὶ *ποιότης*.

Για γλώσσες όπως τα λατινικά και τα ισπανικά έχουμε μελέτες που μας καλούν να δούμε την εποχή κατά την οποία εισήχθησαν τα διάφορα ελληνικά δάνεια ή δημιουργήθηκαν νέες λέξεις με ελληνικά στοιχεία όπως άντι-, αυτο-, ίδιο-, πρώτο-, τηλε-, και άπειρα άλλα (μεταξύ τούτων επιδέματα όπως -ισμός, -ιτις, -μα, -ώδης, -σης) που ανήκουν στις γλώσσες μας. Επίσης, εισήχθησαν σημασιολογικοί δανεισμοί. Άλλα πρέπει να γίνουν ακόμη πολλές εργασίες. Θα ήταν τεράστιας σημασίας για την πολιτιστική ευρωπαϊκή ιστορία να παρακολουθήσουμε την πορεία των ελληνικών λέξεων και την προσαρμογή τους.

Στα λατινικά και στα ισπανικά και στις υπόλοιπες γλώσσες μπορούμε να καθορίσουμε μερικές φορές την χρονολογία εισαγωγής κάθε μίας ελληνικής λέξης. *Purpura* είναι αρχαία λέξη στα ελληνικά, *philosophia* πιο πρόσφατη: μερικές φορές ανασυνθέτουμε το λατινικό όρο από τα ρομανικά του παράγωγα. Στα ισπανικά, *acidia* προέρχεται από τα ελληνικά βυζαντινά μέσω των μεσαιωνικών λατινικών, όπως *iglesia* από το εκκλησία. Πάμπολλες λέξεις προέρχονται επίσης μέσω των λατινικών της εποχής της Αναγέννησης και του Διαφωτισμού. Αργότερα εισήχθησαν ελληνικές λέξεις ή δημιουργήθηκαν συνεχώς λέξεις βασιζόμενες σε ελληνικές.

Συχνά μία ελληνική λέξη μπορεί να έχει παραγάγει διάφορες ισπανικές λέξεις, όπως π.χ. *murga* και *musica*, *paralis* και *parálisis*. Μερικές φορές έχουν διαφορετική σημασία. Το ίδιο συμβαίνει σε άλλες μοντέρνες γλώσσες, όπως τα γαλλικά.

Μετά έρχεται το θέμα του συσχετισμού μεταξύ των μοντέρνων γλωσσών. Μερικές φορές μία ελληνική λέξη έφθασε, π.χ. μέσω των γαλλικών, όπως είναι ή περίπτωση της *roesia* (*roésie* στα γαλλικά), μεταξύ πολλών άλλων. Είναι συνηθισμένο αυτό το ενδιάμεσο στάδιο των γαλλικών να φέρει την ευθύνη για τις ανωμαλίες στην ισπανική απόδοση των ελληνικών λέξεων: *estratega* και *estratego*, *crátera* και *crater*, *hematíe* σαν αρσενικό, κ.λπ. Στα γαλλικά λένε *stratège*, *cratère*, *hematíe*.

Άλλα πολλές φορές είναι αμφίβολο αν η όδός είναι τα γαλλικά ή τα αγγλικά ή τα γερμανικά. Αυτό είναι ένα θέμα που απαιτεί έρευνα. Πολύ πρόσφατα παρουσίασα στο τέταρτο συνέδριο των Ισπανιστών από την Άσία, στη Σεούλ, μία εργασία στην οποία φαινονταν τα λάθη που έγιναν σχετικά με την ισπανική λέξη *acrobata* και τις αντιστοιχίες σε άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες. Είναι αξιοσημείωτο ότι όταν εισήχθη το *acrobata*, ή ελληνική λέξη *ακροβάτης* δεν ήταν τεκμηριωμένη (σήμερα είναι): δεν ήταν αναγκαίο, γιατί ο τύπος του ελληνικού

σχηματισμού ήταν γνωστός. Μπορούμε να πούμε ότι κατά κάποιο τρόπο τα ισπανικά ἀκολούθησαν τὰ ἑλληνικά δημιουργώντας λέξεις με βοήθεια, ἀπλῶς, σχηματιστικῶν στοιχείων καὶ κανόνων παραγωγῆς ἀπὸ τὰ ἑλληνικά.

Καὶ ὑπάρχει τὸ πρόβλημα τῶν ἑλληνικῶν λέξεων ποὺ ἀλλοίωσαν βαθιὰ τὴ σημασία τους (*estetica*, στὰ Γαλλικὰ *esthétique*, π.χ.) καὶ αὐτῶν ποὺ δημιούργησαν διάφορα παράγωγα, ὅπως εἶπα καὶ ἐκείνων ποὺ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀναγνωρίσουμε λόγῳ τῶν σημαντικῶν ἐξελίξεων τῆς γλώσσας. Ποιὸς θὰ σκεφτόταν ὅτι ἡ ισπανικὴ λέξη *fonda* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ πανδοχεῖον; Ἡ ὅτι τὸ ισπανικὸ *albeitar* εἶναι τὸ ἑλληνικὸ ἱππίατρος; Τὰ ἀραβικά, ἐνδιάμεση γλώσσα, φέρει τὴν εὐθύνη. Ἐξ ἄλλου ἡ εἰσβολὴ τοῦ ἀγγλικοῦ λεξιλογίου παρέχει, πολλές φορές, λεξιλόγιο ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς προέλευσης, ποὺ φθάνει στὶς ἄλλες εὐρωπαϊκὲς γλώσσες.

Τὸ ἑλληνικὸ λεξιλόγιο, ὅπως βλέπουμε, εἶναι μερικὲς φορές ἀλλοιωμένο ἢ ἀγνώριστο ἢ ἔχει δώσει διάφορα παράγωγα ἢ ἔχει λάβει νέες ἐννοιες ἢ ἔχει βοηθήσει στὸ σχηματισμὸ νέων λέξεων, μερικὲς φορές με μορφολογικὲς ἀνωμαλίες ἢ με ἀνάμειξη λατινικῶν στοιχείων (τύπου γαλλ. *automobile*, ἰσπ. *automóvil*) ἢ ἄλλων γλωσσῶν. Καὶ ὑπάρχουν τὰ γλωσσολογικὰ δάνεια. Μίλησα ἤδη γιὰ τὰ λατινικά. Αὐτὰ τὰ δάνεια ἐπαναλαμβάνονται ὅταν μία γλώσσα ὅπως τὰ γερμανικά, π.χ., ἔχει προτιμήσει νὰ δώσει μία αὐτόχθονη μορφή: τὸ νὰ πούμε *Fernsehen* ἀντὶ *télévision*. Ἐδῶ δὲν λείπει ἡ ἑλληνικὴ ἐπίδραση, ἀλλὰ εἶναι λιγότερο φανερὴ. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο δημιουργήθηκε *Dichtung* γιὰ νὰ ἀποφευχθεῖ ἡ ἑλληνικὴ πηγὴ ποίηση εἶναι ἓνας σημασιολογικὸς δανεισμὸς.

Τὸ ἑλληνικὸ λεξιλόγιο κρύπτεται στὶς γλώσσες μας μερικὲς φορές καὶ ἄλλες φορές εἶναι διαφανές. Εἶναι ζωντανὸ μέσα σ' αὐτές, ἀποτελεῖ ἓνα τμήμα τους χωρὶς νὰ πάψει νὰ παραμένει ἑλληνικὸ. Γι' αὐτὸ ἔλεγα πρὶν ὅτι οἱ εὐρωπαϊκὲς μας γλώσσες εἶναι ἓνα εἶδος κρυπτοελληνικῶν. Αὐτὸ συμβαίνει ἤδη στὴν πραγματικότητα σὲ ὅλες τὶς γλώσσες τοῦ κόσμου. Ὅπως ἐπίσης ὑπάρχουν ἄφθονα ξένα γλωσσικὰ δάνεια, μεταξύ ἄλλων, στὰ νέα ἑλληνικά.

5. Λογοτεχνία, σκέψη, τέχνη

Δὲν θέλω νὰ κάνω κατάχρηση τοῦ χρόνου μου, ἀλλὰ δὲν θὰ ἤθελα νὰ τελειώσω χωρὶς νὰ πῶ ὅτι ἡ εἴσοδος τῆς ἑλληνικῆς σύνταξης καὶ λεξιλογίου ἐπιτυγχάνεται μόνο μέσῳ τῆς τεράστιας ἐπίδρασης, ἅμεσα ἢ ἔμμεσα ἐπίσης, ποὺ ἔχουν ἀσκήσει ἡ λογοτεχνία, ἡ σκέψη καὶ ἡ ἑλληνικὴ τέχνη σὲ ὅλη τὴν Δύση, στὴν ἀρ-

χή, και σὲ ὅλο τὸν κόσμο, ἀργότερα. Ὁ ἐλληνικὸς πολιτισμὸς, ὅταν ἐξαπλώθηκε, ἔφερε μαζί του τὴ γλῶσσα στὴν ὁποία ἔχει ἐκφραστεῖ μέσῳ τῶν αἰώνων. Ἔτσι δημιουργήθηκε μία πολιτιστικὴ κοινὴ μὲ ἐλληνικὴ βάση καὶ οἱ διαφορὲς γλώσσες ἀναμείχθηκαν μὲ τὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα, καὶ τὴν ἀνέπτυξαν περαιτέρω.

Ἔτσι τὰ ἐλληνικὰ – καὶ μὲ αὐτὸ τελειώνω – ἀποτελέσαν καὶ ἀποτελοῦν ἀπὸ τὴ μία πλευρά, ἓνα ζωντανὸ γλωσσολογικὸ κλάδο ποῦ ἀνθῆι ἀπὸ μόνος του. Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ἔχει ἐπίδραση τεράστια, μέσῳ διάφορων καὶ περίπλοκων ὁδῶν, πάνω στὶς ὑπόλοιπες γλώσσες. Τὶς βοήθησε νὰ μετατραποῦν σὲ ἐργαλεῖα σκέψης καὶ λογοτεχνίας. Κατὰ κάποιον τρόπο, τὰ ἐλληνικὰ ἐπιζοῦν σὲ ὅλες αὐτές, τὶς ἐμπλουτίζουν καθημερινά.

Αὐτὸ εἶναι ἀρκετὸ, ἴσως σὰν εἰσαγωγή στὸ θέμα τῆς μελέτης μου. Δὲν ἔχω καιρὸ νὰ παρουσιάσω κάποιες λεπτομέρειες σὲ δυὸ κεφάλαια αὐτῆς τῆς ἔρευνας. Ὁ πρῶτος βαθμὸς τῆς ἐπίδρασης τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας στὶς ἄλλες γλώσσες τῆς Εὐρώπης εἶναι ἡ γένεση, στὴν Ἀρχαιότητα, μιᾶς μικτῆς γλώσσας, ποῦ ἐγὼ ὀνομάζω τὰ Λατινο-Ἑλληνικά. Ὁ δεῦτερος βαθμὸς εἶναι, φυσικὰ, ἡ ἔλευση ἐλληνικῶν δανειῶν στὶς γλώσσες τῆς Εὐρώπης. Στὸ βιβλίό μου ἔχω μελετήσει αὐτὸ τὸ θέμα.

Τελειώνω. Ὅπως εἶπα στὴν ἀρχή, ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα εἶναι ἡ πλέον παγκόσμια: εἶναι μία ἀκόμη γλῶσσα μὲ μακρόχρονη παράδοση καὶ εὐρεία διάδοση. Ἀλλὰ εἶναι ἐπίσης καὶ πρέπει νὰ τὸ ὑπογραμμίσω, τὸ πρότυπο τῆς ἀνάπτυξης καὶ ἐνοποίησης τῶν μοντέρνων μας γλωσσῶν.

Ἀλλὰ δὲν προτίθεμαι νὰ συνεχίσω μὲ τὴν ἱστορία τῆς ἰσπανικῆς λογοτεχνίας τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποία τὰ ἔργα σὲ κλασσικὰ λατινικὰ καὶ ἐλληνικὰ ποῦ ἔφτασαν μέσῳ τῶν λατινικῶν εἴτε ἔπειτα ἀπευθείας, ἦταν σημαντικὰ σὲ ὅλες τὶς εὐρωπαϊκὲς λογοτεχνίες, ὄχι μόνον στὴν ἰσπανικὴ. Τὰ ἀρχαῖα καστιλιάνικα λογοτεχνικὰ εἶδη, παραδοσιακῆς καὶ λαϊκῆς ἔμπνευσης καὶ ὅσα ἀναπτύχθηκαν ἀπὸ ἐπιδράσεις τῆς ἐλληνικῆς λαϊκῆς σοφίας, γνωστῆς μέσῳ τῶν ὁδῶν ποῦ σᾶς ὑπέδειξα, ἀντικαταστάθηκαν σὲ μία συγκεκριμένη στιγμή, τὸν 16^ο αἰώνα, ἀπὸ νέα εἶδη τὰ ὁποία ἐπηρεάστηκαν ἀπὸ τὶς κλασσικὲς λογοτεχνίες ποῦ ἀνακαλύφθηκαν. Δημιουργήθηκε μία νέα ἐπικὴ καὶ λυρική ποίηση, μιὰ νέα ἱστορία. Αὐτὸ εἶναι γνωστὸ κατὰ κόρον καὶ δὲ θὰ ἐπιμείνω ἄλλο.

Ἐπεσήμανα στὸ βιβλίό μου μερικὲς πτυχὲς τοῦ ἰσπανικοῦ λεξιλογίου καὶ τῆς μεσαιωνικῆς λογοτεχνίας τῆς Καστίλλης ποῦ εἶναι λιγότερο γνωστὲς καὶ στὴ μελέτη τῶν ὁποίων ἔχω ἀφιερῶσει μερικὲς προσωπικὲς ἐργασίες.

Τέλος θὰ ἤθελα νὰ θιξῶ ἐν συντομίᾳ ἓνα τελευταῖο θέμα ποῦ πιθανὸν νὰ

σας ενδιαφέρει: τήν εμφάνιση στή Μαδρίτη ενός βιβλίου διαφόρων αρχαιολόγων και φιλόλογων τὸ ὁποῖο συντονίζω καὶ ἔχει τίτλο Ὁ Παρθενώνας στὶς καταβολές τῆς Εὐρώπης. Ἦταν στὴν ἀρχὴ ἓνα μάθημα στὸ θερινὸ Πανεπιστήμιο τοῦ El Escorial, στὸ ὁποῖο συμμετεῖχαν Ἴσπανοὶ καὶ Ἑλληνες μελετητές. Πρόκειται γιὰ μίαν προσέγγιση στὸ θέμα πὺν ενδιαφέρει Ἑλληνες καὶ Ἴσπανούς.

Τελειώνοντας θὰ ἤθελα νὰ σὰς ἐκφράσω ἐκ νέου τὶς εὐχαριστίες μου γιὰ τὴν τιμὴ πὺν μοῦ κάνατε καὶ ἐλπίζω αὐτὴ νὰ χρησιμεύσει σὲ στενότερη σύσφιξη τῶν σχέσεών μας καὶ τοῦ ἰσπανικοῦ καὶ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Σὰς εἴμαστε ὑπόχρεοι.

Εὐχαριστῶ πολὺ.